

В. Б. Гдичинський,

кандидат юридичних наук

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-8674-5340>

ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна

E-mail: gdichynsky-rada@ukr.net

Метою статті є розкриття теоретичних і практичних аспектів принципів міжнародного правопорядку, їх значення для системи міжнародного права, для функціонування суб'єктів міжнародного права, різних сфер і рівнів співпраці. **Методи дослідження:** використано зокрема, діалектичний, гносеологічний, системний, онтологічний, порівняльно-правовий, формально-логічний, синергетичний, структурно-функціональний і ряд інших методів, методологічних підходів дослідження. **Результати:** встановлено, що наразі питання принципів міжнародного правопорядку зумовлене певною невизначеністю, відсутністю уніфікованих позицій щодо трактування поняття і природи безпосередньо міжнародного правопорядку, ще більшою мірою результатами і станом практичного його функціонування. Фундаментальні концептуальні теоретичні основи міжнародного правопорядку, його принципів, реалізації у міжнародному і національному масштабах закладені ще у середині ХХ ст. В. Корецьким, згодом набули розвитку в працях В. Денисова, В. Євнтова, В. Буткевича, І. Забари та інших дослідників. Поєднання здобутків теорії і практики дозволило констатувати про важливість і значущість загальних (загальносоціальних, загально-соціологічних) засад міжнародного правопорядку, загальних юридичних принципів міжнародного правопорядку, принципах функціонування міжнародного правопорядку; типологізації принципів міжнародного правопорядку за галузевими, просторовими та іншими критеріями. Не дивлячись на цілісну та інтегративну, комплексну природу даного явища, його функціонування демонструє необхідність упорядкованості й узгодженості системності елементів, зв'язку та відповідності систем міжнародно-правового регулювання, реалізації норм і принципів міжнародного права, їх стабільності, наступності й послідовності тощо. **Обговорення:** потребують належного вивчення і подальших наукових розвідок питання співвідношення міжнародно-правових засад і принципів міжнародного права, загальних принципів права, принципів міжнародного правопорядку, поряд з принципами або засадами національного і наднаціонального правопорядків, гарантіями їх забезпечення. Відчутний вплив війни росії проти України, так само й інших збройних конфліктів міжнародного і неміжнародного характеру, глобалізації та інтеграції, цифровізації та інших чинників на трансформацію концепцій міжнародного правопорядку, його типологізацію, а також посилення взаємозв'язку з іншими фундаментальними інститутами, засадами міжнародно-правового регулювання, правозастосування.

Ключові слова: міжнародний правопорядок; міжнародне право; принципи; міжнародно-правове регулювання; реалізація; держава; міжнародні організації.

Постановка проблеми та її актуальність. Не дивлячись на зміну пріоритетів міжнародно-правової співпраці між державами, міжнарод-

ними організаціями та іншими суб'єктами в останнє десятиліття, порівняно з попередніми етапами, все ж таки, закономірно, що

міжнародний правопорядок позиціонується у якості одного з ключових інструментів забезпечення реалізації норм і принципів, інститутів і галузей, фактично усієї системи міжнародного права. Стан і результати функціонування міжнародного правопорядку, безумовно, засвідчують ефективність цієї системи, дієвість міжнародно-правового регулювання тощо. Тому постає завдання з'ясування природи і засадничої основи, насамперед, принципів міжнародного правопорядку, у тому числі, загальнотеоретичних, галузевих і прикладних характеристик.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Проблематика міжнародного правопорядку в різні періоди цивілізаційного розвитку людства, міждержавної та інших форм міжнародної взаємодії більшою чи меншою мірою становила предмет вивчення юристів-міжнародників, поряд з цим, і представників інших галузей науки. Так, відзначимо наукову зацікавленість теоретичними особливостями міжнародного правопорядку В.Г.Буткевича, В.А.Василенка, І.М.Забари, І.І.Лукашука, В.І.Євітова, В.Н.Денисова, О.В.Плютікова, а саме питаннями його засад, принципів, цілей, функцій і структури; О.В.Буткевич, О.В.Задорожнього, К.О.Савчука, О.С.Передерія – історичними основами міжнародного правопорядку, Н.В.Камінської, С.Д.Білоцького, О.Р.Вайцеховської, Є.О.Львової, І.С.о.Нуруллаєва, А.В.Пазюка, Б.А.Остудімова, Т.Л.Сироїд, М.В.Буроменського, І.М.Городиського та ін. – засад або принципів галузевої специфіки міжнародного правопорядку. Водночас, очевидно, що недостатньо уваги приділено в сучасних наукових працях практичним аспектам даного явища, співвідношення його принципів із загальними принципами права, основними принципами міжнародного права, а також розвитку механізмів реалізації та удосконалення міжнародного правопорядку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Закономірно, що у багатьох довідникових, енциклопедичних й інших виданнях значна увага зосереджена на таких категоріях як засади, основи, принципи, інших з ними пов'язаними. Іноді їх практично ототожнюють, проте доволі часто розрізняють, не заперечуючи при цьому їх схожість та однопорядковість. Так, у Юридичній енциклопедії запропоновано визначення поняття

принцип (від франц. *principe*, від лат. *principium* – начало, основа) як основних засад, вихідних ідей, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права [1, с. 110].

Більш ширший підхід застосовано у Словнику з конфліктології (за загальною редакцією О.Г.Колба, А.І.Буймістера, 2012), де принцип (від лат. *Principes* – «перший, головний») трактується як основне вихідне положення будь-якої теорії, вчення, науки, світогляду, політичної організації [2, с. 374]. Аналогічне визначення знаходимо у Філософському енциклопедичному словнику, за яким принцип – першопочаток, те, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорії, науки [3, с. 519]. Зрештою, найширше розуміння цієї категорії викладено в енциклопедичних словниках і Словнику іншомовних слів (уклад. Л.О.Пустовіт та ін.). В останньому принцип розглядається як центральне пояснення, особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь [4, с. 762].

Учені-юристи чи не найбільше з-поміж інших дослідників концентруються на вивченні принципів, принципів права, принципів правового регулювання, принципів правозастосування, загальнолюдських або загальноцивілізаційних принципів, принципів міжнародного права, принципів окремих галузей міжнародного права, принципів транснаціонального права, принципів європейського права, принципів Європейського Союзу і принципів права Європейського Союзу і т.д. Об'єднуючим фактором спостерігається розуміння принципів права як відправних ідей або засад існування, буття права, що відтворюють найбільш важливі тенденції, закономірності та основи конкретного типу права і держави, сутнісні характеристики права, правової системи загалом.

Такі дослідники як П. Рабінович, Н.Камінська, О.Скрипнюк, О.Зайчук, Ю.Шемшученко, О.Фатхутдінова, Т.Фулей та ін. фокусуються переважно на відмінних рисах принципів права, рідше на принципах правопорядку, підкреслюють їх специфіку, порівняно з іншими правовими феноменами. Власне йдеться про їх універ-

сальність, узагальнення, загальнозначущість, еволюційність, вищу імперативність, високий рівень сконцентрованих правових позицій і постулатів, вони є основою створення і розвитку правових норм, регулювання найважливіших суспільних відносин.

Професор В.Н. Денисов у 3 томі Енциклопедії міжнародного права (за редакцією Ю.С. Шемшученка, В.Н. Денисова та ін., 2019) аргументує поняття і природу принципів міжнародного права. На його думку, це абстракції та узагальнення, які походять від юридичних фактів і норм міжнародного права, характеризують правовий порядок у відповідних сферах міжнародних відносин. Їх різновиди – індивідуальні та узагальнені принципи – є узагальненнями одного або кількох правотворчих процесів («формальних» джерел) міжнародного права, що містяться в ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН. Принципи на відносно вищому рівні абстракції належать до основних принципів міжнародного права. Стосовно останніх у доктрині міжнародного права сформовано консенсуальний підхід при визначенні своєрідних абстрагованих критеріїв: принципи і норми мають бути винятково значущими для міжнародного права; виходити з інших принципів, що охоплюють широку сферу норм міжнародного права, об'єднану спільним предметом; утворювати суттєву частину будь-якої відомої системи міжнародного права або мати таку характеристику сучасного міжнародного права, ігнорування якої становило б небезпеку втрати його характерної особливості (Г. Шварценбергер). Ці критерії на рівні міжнародного звичаєвого права консенсуально дозволяють визначити сім основних принципів: суверенітет, визнання, згода, добросовісність, свобода морів, відповідальність і самооборона [5, с. 622-623; 6-7].

За значенням відповідні принципи можуть бути нормами *jus cogens*, тобто правилами, визнаними міжнародним співтовариством як норми, що можуть бути замінені лише новими нормами загального міжнародного права. Це підтверджується і Віденською конвенцією про право міжнародних договорів 1969 р. Зрештою, основоположні принципи міцно пов'язані з визначальними засадами як міжнародного пра-

вопорядку, так і всієї системи міжнародного права. Як відзначається у науковій літературі, принципи Статуту ООН, що становлять найважливіші засади сучасного світового порядку, відносять до основних принципів міжнародного права. Зокрема, це принцип поваги прав і свобод людини, а також принципи, інкорпоровані з міжнародного звичаєвого права, наприклад, принцип суверенітету. Встановлення ще 1945 року нового міжнародного порядку змінило акценти у міжнародному праві з міжнародного звичаєвого права з його сімома основними принципами на принципи, встановлені в договірному праві – Статуті ООН [5, с. 623-624]. Він регламентує принципи, обов'язкові для держав-учасниць ООН у відносинах між собою задля досягнення цілей Організації (ст. 2 Статуту ООН). Як відомо, з урахуванням цього у Декларації про принципи міжнародного права (1970 р., ГА ООН) фактично кодифіковано одностайні принципи: 1) незастосування сили або погрози силою; 2) мирного розв'язання міжнародних спорів; 3) невтручання у внутрішні справи держав; 4) обов'язку держав співпраці між собою; 5) рівноправності й самовизначення народів; 6) суверенної рівності держав; 7) добросовісного виконання міжнародних зобов'язань [8]. Крім цього, значущими є й інші принципи, закріплені у Статуті ООН та отримали розвиток на практиці, у діяльності організації, її органів, спеціалізованих інституцій тощо. Безумовно, це такі принципи: поваги прав і свобод людини; територіальної недоторканності й політичної незалежності держав, їх територіальної цілісності та непорушності державних кордонів; забезпечення надання організації допомоги в усіх діях відповідно до Статуту ООН тощо [9].

Здійснений аналіз теоретичних основ, відповідної міжнародно-правової основи у даному напрямі зумовлює критичний аналіз практики застосування вищезгаданих принципів, а також, як вбачаємо, і в цілому ефективності ряду міжнародних організацій, насамперед, ООН у здійсненні її завдань і функцій – забезпечення міжнародного миру і безпеки, мирного співіснування і співробітництва між державами у різних сферах і т.д. У зв'язку з цим постає питання про

дієвість проаналізованих принципів, перспективи притягнення до відповідальності за їх порушення, так само як стосовно руйнації та деструкції міжнародного правопорядку на універсальному і регіональних рівнях.

Звісно, це невичерпний наразі перелік проблем, що потребують належного вивчення і невідкладного пошуку оптимальних своєчасних і ефективних способів вирішення. Слід підкреслити, що повномасштабна агресія РФ проти України стала лакмусом існуючих проблем практичного і прикладного характеру у системі міжнародної колективної безпеки, міжнародного правопорядку. Так само вони транспонуються і на дієвість і гарантії прав і свобод людини, загально цивілізаційні цінності, зокрема, мир, безпеку, демократію, свободу тощо.

У цьому контексті відомий український правник, віце-президент Міжнародного Суду ООН, академік Володимир Корецький ще у середині XX ст. акцентував на значенні та ролі саме загальних принципів права, що можуть бути спільними як для міжнародного, так і для внутрішньодержавного або національного права, їх співвідношення, на правах й обов'язках держав (проект Декларації про права і обов'язки держав, розроблений ООН 1949 р.), необхідність забезпечення прав людини на міжнародному рівні. Він підкреслював важливість стабільності регулювання міждержавних відносин за допомогою права, у процесі реалізації суверенітету держав, аргументуючи концепцію балансу між суверенітетом держави та міжнародними зобов'язаннями [10]. Також чимало уваги було приділено теоретичним і практичним аспектам формування і реалізації так званих «Нюрнберзьких принципів», принципів діяльності майбутніх судів міжнародної кримінальної юстиції; відповідальності за планування, підготовку, розв'язання чи ведення агресивної війни, суб'єктів таких злочинів. Саме робота академіка В. Корецького у Міжнародному Суді ООН дозволила співставити і взаємоповнити потужний науково-теоретичний потенціал і міжнародну правотворчу, правозастосовну практику, гідно представляючи національні інтереси України, передові наукові здобутки української школи міжнародного права.

Отже, із середини XX ст. за участі кращих представників цієї школи спостерігається формування фундаментальних концептуальних теоретичних основ міжнародного правопорядку, його реалізації у міжнародному і національному масштабах, співставлення із засадами національного правопорядку, специфіки здійснення загальних принципів права, основних принципів міжнародного права, міжнародного правопорядку.

У свою чергу, Т. Фулей приділяла увагу поняттю загальнолюдських принципів права, під якими запропонувала розуміти зафіксовані у позитивному праві його універсальні нормативні засади, які напрацьовані людством як глобальною макроцивілізаційною системою, об'єктивно зумовлені потребами і рівнем розвитку людської цивілізації та втілюють її найкращі здобутки у правовій сфері, визначають сутність і спрямованість правового регулювання і придатні до застосування у будь-якій системі права [11, с. 8]. На наш погляд, інші автори демонструють, на противагу цьому, юснатуралістичний або змішаний підходи при поясненні природи як загальнолюдських принципів права, так і засад міжнародного правопорядку. Але дане питання залишається все ж таки дискусійним, має враховувати ретроспективу, сучасний стан і перспективні напрями визначення еволюції та ефективності досліджуваних категорій, удосконалення теоретичних основ і практики застосування. Причому все частіше з'являються наукові праці, присвячені міжнародно-правовим принципам співробітництва в окремих сферах життєдіяльності, відповідним міжнародно-правовим засадам, принципам вирішення спорів на універсальному, регіональному і наднаціональному рівнях тощо [12-15]. Прикметно, що не всі сфери міжнародної взаємодії, засади і принципи такої взаємодії належним чином висвітлюються, з урахуванням симбіозу здобутків і недоліків теорії і практики.

Українські професори В. Євінтов і В. Денисов 1992 р. отримали вперше премію М. Василенка НАН України за цикл праць «Міжнародне право і світовий порядок: пошук моделей правового розвитку», до якого увійшли праці, присвячені міжнародному співтовариству

та правопорядку. Одразу після проголошення незалежності України, учені юристи-міжнародники підкреслили нагальну проблематику для української і світової науки міжнародного права, а саме що стосувалась засад світового або міжнародного правопорядку, їх моделей, встановлення місця та ролі загальноновизнаних міжнародно-правових норм і принципів у системі міжнародних правовідносин, визначення складових міжнародного співтовариства як основоположної категорії міжнародного правопорядку, застосування норм і принципів міжнародного права у внутрішньому праві держав. Хоча і минуло більше 30 років з того часу, але запитань залишається більше, ніж відповідей у теорії і практиці, актуальними є ідеї стосовно розгляду понять «співтовариство» і «правапорядок» через єдність, зумовлену потребою знаходити спільні позитивні основи в інтересах зміцнення правових засад мирного міжнародного співтовариства.

Наразі питання принципів міжнародного правопорядку зумовлене певною невизначеністю, відсутністю уніфікованих позицій щодо визначення поняття і природи безпосередньо міжнародного правопорядку, ще більшою мірою результатами і станом практичного його функціонування. Це підтверджує І. Забара у контексті аналізу системи і структури, моделі, процесу, цілей, функцій, актуального стану міжнародного правопорядку задля комплексного бачення і розуміння. Зазначена проблематика досліджень враховує останні глобальні світові процеси, що визначають його стан, впливаючи тим самим на пріоритетність об'єктно-предметного виміру сучасних наукових розвідок. Згаданий учений засади і принципи міжнародного правопорядку трактує як загальні концептуальні основи його формування і розвитку [16, с. 254]. Серед існуючих підстав для цього інші автори розглядають засадничі позиції науки міжнародного права. Насамперед, вихідну, нормативну основу сучасного міжнародного правопорядку складає загальне міжнародне право, що представляє собою цілісну систему суспільного порядку в світі, тобто міжнародний правопорядок або світовий порядок, яким повинні прямувати або прямують

загалом усі учасники сучасних міжнародних відносин. Власне основою або фундаментом принципів міжнародного правопорядку іноді визнаються принципи міжнародного права. З цим складно не погодитись, проте до певною мірою таке бачення слід конкретизувати, деталізуючи самі принципи міжнародного правопорядку.

Як запевняє В. Буткевич, засади і принципи міжнародного правопорядку варто аналізувати комплексно, адже міжнародний правопорядок розвивається на:

- загально-соціологічних засадах міжнародного правопорядку – принцип наукової обґрунтованості, політико-правова основа (демократичні міжнародно-правові відносини), економічна основа (справедливий міжнародний економічний правопорядок), духовна основа (культура світового співробітництва), цільова основа (зміцнення миру й безпеки між народами);

- загальних юридичних принципах міжнародного правопорядку – на них формується і функціонує міжнародно-правова надбудова, правова система, інститути міжнародного права – визначають зовнішні рамки (параметри) його функціонування. Це загальні принципи права, принципи сучасного міжнародного права, міжнародна законність, верховенство міжнародного права над політикою, рівність усіх суб'єктів міжнародного права, справедливе надання міжнародно-правових можливостей (прав, свобод, законних інтересів), вимоги щодо виконання обов'язків і реалізації міжнародно-правової відповідальності;

- принципах функціонування міжнародного правопорядку як цілісного утворення, а саме – принципах законності, цілісності й структурності, субординації та співвідлеглості (підлеглість усіх норм міжнародного права функціям міжнародного правопорядку), упорядкованості й узгодженості елементів, зв'язку та відповідності системи міжнародно-правового регулювання, стабільності, доцільності тощо [17, с. 546].

Останні фактично спрямовані на забезпечення упорядкованості внутрішньої системи міжнародного правопорядку, однак важливими

є комплексність і системність зазначених засад і принципів, оскільки вони відзначаються всеохопленістю та різнорівневістю з визначенням просторових, часових і функціональних параметрів, посилюють призначення і властивості міжнародного правопорядку. Саме він покликаний сприяти формуванню і функціонуванню певного стану впорядкованості міжнародних правовідносин.

Висновки. У сучасних умовах проблематика принципів міжнародного правопорядку відзначається певною невизначеністю, відсутністю уніфікованих позицій щодо трактування поняття і природи безпосередньо міжнародного правопорядку, ще більшою мірою результатами і станом практичного його функціонування. Фундаментальні концептуальні теоретичні основи міжнародного правопорядку, його принципів, реалізації у міжнародному і національному масштабах закладені ще у середині ХХ ст. В. Корецьким, згодом набули розвитку в працях В. Денисова, В. Євінтова, В. Буткевича, І. Забари та інших дослідників. Поєднання здобутків теорії і практики дозволило констатувати про важливість і значущість загальних (загальносоціальних, загально-соціологічних) засад міжнародного правопорядку, загальних юридичних принципів міжнародного правопорядку, принципів функціонування міжнародного правопорядку; типологізації принципів міжнародного правопорядку за галузевими, просторовими та іншими критеріями.

Не дивлячись на цілісну та інтегративну, комплексну природу даного явища, його функціонування демонструє необхідність упорядкованості й узгодженості системності елементів, зв'язку та відповідності систем міжнародно-правового регулювання, реалізації норм і принципів міжнародного права, їх стабільності, наступності й послідовності тощо. Тому, на наше переконання, доцільно також акцентувати на гарантуванні стабільності й послідовності, дієвості міжнародного правопорядку, якісної міжнародно-правової основи та інституційних механізмів забезпечення, протидії існуючим загрозам і викликам глобального, регіонального, локального вимірів. Особливо відчутним є вплив війни росії в Україні, так само й інших збройних

конфліктів міжнародного і неміжнародного характеру, глобалізації та інтеграції, цифровізації та інших чинників на трансформацію концепцій міжнародного правопорядку, його типологізацію, а також посилення взаємозв'язку з іншими фундаментальними інститутами, демонструють «сильні» та «слабкі» сторони сучасної міжнародно-правової дійсності.

Література

1. Юридична енциклопедія: в 6 том. / ред. кол. Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: «Укр. Енциклоп.». Т. 5: П-С. 2003. 736 с.
2. Конфліктологія. Словник / за заг. ред. Колба О.Г., Буймістера А.І. Київ, Переяслав-Хмельницький: Видавництво КСВ, 2012. 592 с.
3. Філософський енциклопедичний словник. Київ: Абрис, 2002. 927 с.
4. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / уклад. Л.О. Пустовіт та ін. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.
5. Денисов В.Н. Принципи міжнародного права. *Енциклопедія міжнародного права*: у 3 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко, В.Н. Денисов (співголови) та ін.; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Т. 3. М–Я. Київ: Академ періодика, 2019. С. 622-624.
6. Schwarzenberger G. *The Inductive Approach to International Law*. London, 1965.
7. Lukashuk I.I. *The Law of the International Community. International law on the Eve of the 21st Century: views from the International Law Commission*. New York: UN, 1997. P. 51-68.
8. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН № 995_569 від 24.10.1970. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/14005_0_140050.
9. United Nations Charter. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>.
10. Корецький В.М. «Загальні принципи права» в міжнародному праві. *Вибрані праці*. Кн. 2. Київ, 1989.
11. Фулей Т.І. Сучасні загальнолюдські принципи права та проблеми їх впровадження в Україні автореф. дис. ... канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право. Київ, 2003. 16 с.
12. Нуруллаєв І.С.о. Класифікація принципів міжнародно-правового співробітництва у боротьбі зі злочинністю. *Держава та регіони*.

Серія: Право. 2020. № 2(68). С. 199-204. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.2.33>.

13. Зіняк Л.В. Міжнародно-правові засади військового співробітництва України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право. Харків, 2015. 23 с.

14. Камінська Н., Остудімов Б. Практика вирішення енергетичних спорів міжнародними і національними судами. *Слово Національної школи суддів*. 2024. № 2(47). С. 105-117. DOI: 10.37566/2707-6849-2024-2(47)-9.

15. Камінська Н.В. Правові цінності Європейського Союзу та їх вплив на національні правопорядки. *Право України*. 2024. № 7. С. 56-77. DOI: 10.33498/louu-2024-07-056.

16. Забара І.М. Міжнародний правопорядок: до питання засад, принципів, цілей, функцій і структури (теоретичні аспекти). *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 2. С. 254-256. URL: <https://doi.org/10.17721/apmv.2016.127.2.115-122>

17. Буткевич В.Г., Мищик В.В., Задорожній О.В. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / за ред. В.Г. Буткевича. Київ: Либідь, 2002. 608 с.

18. Міжнародно-правові наслідки збройної агресії РФ проти України: збірник наук. праць / за заг. ред. О.М. Шпакович. Київ, Од.: Фенікс, 2024. 404 с.

References

1. Iurydychna entsyklopediia: v 6 tom. / red. kol. Yu.S. Shemshuchenko (holova redkol) ta in. Kyiv: «Ukr. Entsyklop.». T. 5: P-S. 2003. 736 s.

2. Konfliktolohiia. Slovnyk / za zah. red. Kolba O.H., Buimistera A.I. Kyiv, Pereiaslav-Khmelnytskyi: Vydavnytstvo KSV, 2012. 592 s.

3. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk. Kyiv: Abrys, 2002. 927 s.

4. Slovnyk inshomovnykh sliv: 23 000 sliv ta terminolohichnykh slovospoluchen / uklad. L.O. Pustovit ta in. Kyiv: Dovira, 2000. 1018 s.

5. Denysov V.N. Pryntsypy mizhnarodnoho prava. *Entsyklopediia mizhnarodnoho prava*: u 3 t. / redkol.: Yu.S. Shemshuchenko, V.N. Denysov (spivholovy) ta in.; Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. T. 3. M–la. Kyiv: Akadem periodyka, 2019. S. 622-624.

6. Schwarzenberger G. The Inductive Approach to International Law. London, 1965.

7. Lukashuk I.I. The Law of the International Community. International law on the Eve of the 21st Century: views from the International Law Commission. New York: UN, 1997. P. 51-68.

8. Deklaratsiia pro pryntsypy mizhnarodnoho prava, shcho stosuiutsia druzhnykh vidnosyn ta spivrobitnytstva mizh derzhavamy vidpovidno do Statutu OON № 995_569 vid 24.10.1970. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140050_140050.

9. United Nations Charter. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>.

10. Koretskyi V.M. «Zahalni pryntsypy prava» v mizhnarodnomu pravi. *Vybrani pratsi*. Kn. 2. Kyiv, 1989.

11. Fulei T.I. Suchasni zahalnoliudski pryntsypy prava ta problemy yikh vprovadzhennia v Ukraini avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk za spetsialnistiu 12.00.11 – mizhnarodne pravo. Kyiv, 2003. 16 s.

12. Nurullaiev I.S.o. Klasyfikatsiia pryntsypiv mizhnarodno-pravovoho spivrobitnytstva u borotbi zi zlochynnistiu. *Derzhava ta rehiony*. Seriia: Pravo. 2020. № 2(68). S. 199-204. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.2.33>.

13. Ziniak L.V. Mizhnarodno-pravovi zasady viiskovoho spivrobitnytstva Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk za spetsialnistiu 12.00.11 – mizhnarodne pravo. Kharkiv, 2015. 23 s.

14. Kaminska N., Ostudimov B. Praktyka vyrishennia enerhetychnykh sporiv mizhnarodnymy i natsionalnymy sudamy. *Slovo Natsionalnoi shkoly suddiv*. 2024. № 2(47). S. 105-117. DOI: 10.37566/2707-6849-2024-2(47)-9.

15. Kaminska N.V. Pravovi tsinnosti Yevropeiskoho Soiuzu ta yikh vplyv na natsionalni pravoporiadky. *Pravo Ukrainy*. 2024. № 7. S. 56-77. DOI: 10.33498/louu-2024-07-056.

16. Zabara I.M. Mizhnarodnyi pravoporiadok: do pytannia zasad, pryntsypiv, tsilei, funktsii i struktury (teoretychni aspekty). *Porivnialno-analitychne pravo*. 2016. № 2. S. 254-256. URL: <https://doi.org/10.17721/apmv.2016.127.2.115-122>

17. Butkevych V.H., Mytsyk V.V., Zadorozhnyi O.V. Mizhnarodne pravo. Osnovy teorii: pidruchnyk / za red. V.H. Butkevycha. Kyiv: Lybid, 2002. 608 s.

18. Mizhnarodno-pravovi naslidky zbroinoi ahresii rf proty Ukrainy: zbirnyk nauk. prats/ za zah. red. O.M. Shpakovykh. Kyiv, Od.: Feniks, 2024. 404 s.

PRINCIPLES OF INTERNATIONAL LEGAL ORDER: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS

State University «Kyiv Aviation Institute»
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mail: gdichynsky-rada@ukr.net

The purpose of the article is to reveal the theoretical and practical aspects of the principles of international legal order, their significance for the system of international law, for the functioning of subjects of international law, various spheres and levels of cooperation. **Research methods:** in particular, dialectical, epistemological, systemic, ontological, comparative-legal, formal-logical, synergistic, structural-functional and a number of other methods and methodological approaches to the study were used. **Results:** it was established that currently the issue of the principles of international legal order is due to a certain uncertainty, the absence of unified positions on the interpretation of the concept and nature of international legal order itself, and to an even greater extent, the results and state of its practical functioning. The fundamental conceptual theoretical foundations of international legal order, its principles, and implementation on an international and national scale were laid down in the middle of the twentieth century by V. Koretsky, and later developed in the works of V. Denisov, V. Yevintov, V. Butkevych, I. Zabara and other researchers. The combination of achievements of theory and practice allowed us to state the importance and significance of the general (general social, general sociological) principles of international legal order, general legal principles of international legal order, principles of functioning of international legal order; typology of principles of international legal order according to sectoral, spatial and other criteria. Despite the holistic and integrative, complex nature of this phenomenon, its functioning demonstrates the need for orderliness and coherence of the systematic elements, connection and correspondence of systems of international legal regulation, implementation of norms and principles of international law, their stability, continuity and consistency, etc. **Discussion:** the issues of the correlation of international legal principles and principles of international law, general principles of law, principles of international legal order, along with the principles or foundations of national and supranational legal orders, guarantees of their provision, require proper study and further scientific exploration. The tangible impact of Russia's war against Ukraine, as well as other armed conflicts of an international and non-international nature, globalization and integration, digitalization and other factors on the transformation of concepts of international legal order, its typology, as well as the strengthening of the relationship with other fundamental institutions, principles of international legal regulation, law enforcement.

Key words: international legal order; international law; principles; international legal regulation; implementation; state; international organizations.

Стаття надійшла до редакції 07.03.2025